

CERCETAREA PSIHOPEDAGOGICĂ – UN EXPERIMENT EFICIENT

Iuliana OICĂ¹

iulia_oica@yahoo.com

RÉSUMÉ: Considérant que l'un des principaux objectifs des études littéraires dans les écoles secondaires est de permettre aux élèves de comprendre l'appartenance d'une poésie à un courant littéraire et de produire des essais simples du type d'argumentation d'un poème étudié en symbolisme, selon l'hypothèse selon laquelle le problème, associé à d'autres méthodes d'activation, peut contribuer de manière évidente à la réalisation de l'objectif susmentionné, à condition que cela devienne une préoccupation permanente. À partir de l'hypothèse ci-dessus, je propose d'organiser une expérience qui vise l'efficacité des méthodes actives et interactives, en particulier la formation des compétences des étudiants pour identifier les particularités du symbolisme dans un texte poétique, mettre en évidence la relation entre le réservoir d'idées et les moyens artistiques utilisés par le poète, pour exprimer un point de vue argumenté sur la signification du texte poétique choisi, avec comme les points impliqués dans cette opération: observation, pensée critique, créativité, imagination.

MOTS-CLÉS: méthodes actives, observation, pensée critique, la formation des compétences, imagination

Lucrarea pornește de la prezentarea aspectelor metodologice privind studierea limbii și literaturii române în școală, marcând rolul decisiv al lecturii, necesitatea înțelegerii și aplicării elementelor de compoziție specifice textului poetic, precizarea nivelurilor textului liric, a limbajului, a expresivității și a muzicalității creației bacoviene, a imaginarului poetic simbolist. După prezentarea teoretică a modalităților de abordare a textului liric în școală, urmează o descriere a creației bacoviene în contextul liricii interbelice, deoarece G. Bacovia este un poet asociat în general simbolismului românesc, dar trece prin creația sa complexă dincolo de clasificările categorice într-o unică formulă lirică.

¹ Profesor de limba și literatura română la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău.

Pe parcursul activității de cercetare, pe lângă experimentul didactic, se va apela frecvent și la alte metode, precum observația, studiul documentelor școlare și al produselor activității elevilor (caiete, lucrări de control, portofolii), comunicarea, iar pentru măsurarea calității cunoștințelor și deprinderilor elevilor, se vor aplica teste. În calitate de cadru didactic, voi fi preocupată de formarea la elevi a deprinderilor practice de elaborare a unui tip special de text, eseul-argumentare, aceasta fiind o secvență importantă în receptarea și aprofundarea textului literar. Prima operație care trebuie efectuată înaintea începerii experimentului va fi elaborarea sistemului problematizant de receptare dirijată. Sistemul de receptare dirijată a textului literar îmbină trei componente esențiale ale acestei direcții înnoitoare: perspectiva estetică în comentarea textului liric, folosirea unor tehnici activizante în lucrul cu clasa și preocuparea pentru formarea unui vocabular adecvat.

Modul de lucru va fi, în mod deliberat, diferit, în sensul că la clasa experimentală, argumentarea încadrării textului liric bacovian în simbolism s-a efectuat pe baza sistemului problematizant de receptare dirijată, prin antrenarea elevilor în activități de studiu individual și în dezbateri colective, iar la clasa de control s-a procedat tradițional. Aici s-a urmărit, în general, traseul specific metodei explicației de text: lectura cu voce tare (lectura model) a unor secvențe poetice elocvente; integrarea textului în universul poetic bacovian, prin explicații succinte; studiul fondului, prin reliefarea temei sau temelor textului liric bacovian, completate cu alte motive, extrase din text; planul textului – organizarea ideilor într-o ordine logică și scrierea lor pe tablă; studiul formei realizat prin analiza lexicului, a limbajului poetic bacovian; discuție privind elementele de versificație.

Fără a neglija antrenarea elevilor prin exerciții de lectură, de analiză, prin conversație, activitatea profesorului la clasa de control se va menține constant în prim-plan, el fiind acela care va dispune de majoritatea timpului afectat orei, el va fi acela care va trasa liniile analizei, prin folosirea frecventă a expunerii și a explicațiilor. Testarea va avea ca obiective: verificarea existenței unor repere teoretice în analiza unui text poetic; constatarea caracterului creator al activității elevilor de comentare a unui text liric; aprecierea capacității elevilor de a realiza un eseu de argumentare a unui text liric bacovian la simbolism. Pentru a urmări aceste obiective și, mai ales, pentru a pune în lumină creativitatea elevilor, le voi concentra atenția asupra unui text liric necunoscut elevilor, aparținând lui Bacovia,

prezentând similitudini, dar și deosebiri față de textul discutat în clasă. Se confirmă astfel ipoteza de la care s-a pornit, demonstrând necesitatea alternării metodelor tradiționale și moderne în activitatea profesorului de limba și literatura română.

Înșușirea unor concepte fundamentale rămâne o sarcină prioritară, de strictă necesitate, dar elevul trebuie înzestrat cu capacități intelectuale și acționale care să-i permită să se adapteze noilor situații și să-i lărgască neconținut câmpul de cunoaștere. Dezvoltarea unor capacități precum acelea de a pune probleme, de a construi ipoteze, de a explora și descoperi lucruri și fenomene ale lumii înconjurătoare, de a investiga independent, de a inventa și testa, de a observa și explica, sunt considerate aspecte ale formației mai utile decât a asimila cunoștințe de-a gata constituite. Capacitățile sunt mai larg aplicabile decât cunoștințele; procesele și operațiile mentale implicate în activitatea de studiu au o valoare de transfer mai mare decât cunoștințele. În afară de aceasta, datorită noilor tehnologii computerizate, cunoștințele sunt întotdeauna la dispoziția celor care doresc să le aibă, în timp ce capacitățile intelectuale se câștigă greu.

Această metodologie centrată pe elev își găsește concretizarea în aplicarea pe scară largă a unor așa-zise metode activ-participative. Ele sunt proceduri care pornesc de la ideea că învățarea este o activitate personală care nu poate fi cu nimic înlocuită. Învățarea aparține individului, este un act personal care angajează elevul în totalitatea ființei sale. Metodele activ-participative determină profesorul să creeze situații în care elevii să fie obligați să utilizeze o gamă vastă de procese și operații mentale: observare, identificare, comparație, opunere, clasificare, categorizare, organizare, calculare, analiză și sinteză, emiteră de ipoteze și verificare, explicare a cauzelor, sesizare a esențialului, corectare, stabilire de relații funcționale, abstractizare și generalizare, evaluare, interpretare, judecată critică, anticipare, formare a propriei opinii, transfer, comunicare etc.

În opoziție cu metodologia tradițională, pentru care elevul rămâne mai mult auditor sau spectator în clasă, metodele activ-participative au rolul de a face din acest actor, un participant activ în procesul învățării, pregătit să-și însușească cunoștințele pe calea activității proprii. Dat fiind faptul că aceste metode sunt mult mai pretențioase și mai dificil de aplicat în practică, ele reclamă o muncă diferențiată și mai atentă din partea profesorului. Prin caracterul lor diferențiat și formativ, metodele activ-participative își

aduc o contribuție semnificativă la dezvoltarea potențialului intelectual al elevului, la intensificarea proceselor mintale ale acestuia.

Disciplina *Limba și literatura română* impune, în contextul școlii românești, găsierea acelor modalități de a o face mai atractivă pentru elevii acestui secol. În didactica de specialitate, se discută tot mai des despre profesorii de lectură, al căror scop primordial este tocmai acela de a sădi și mai ales de a păstra interesul elevilor pentru citit. Într-adevăr, demersul educațional evidențiază rolul suprem al profesorului care, utilizând strategii didactice interactive, trebuie să reușească a forma cititori. Literatura română urmărește dezvoltarea interesului elevilor pentru lectura textelor literare, modelarea gustului lor estetic, realizarea unui orizont cultural format din cât mai multe cunoștințe. Formarea de competențe presupune așezarea elevului în centrul activității didactice și presupune atât o competență de comunicare, cât și o competență culturală ale elevului. În clasele liceale, elevii devin tot mai conștienți de specificul literaturii, de influența și farmecul pe care le poate exercita asupra cititorului.

Dintr-o altă perspectivă, literatura stimulează și dezvoltă capacitatea elevului de a fi creativ, de a argumenta un anumit punct de vedere. Textele lirice scrise de G. Bacovia oferă elevilor posibilitatea de a-și dezvolta gândirea critică, prin evidențierea unui univers poetic straniu, citadin, care ilustrează o nouă sensibilitate artistică, marcată de spleen, conturând noi și imaginare spații poetice, simbolice. De asemenea, trebuie recunoscută dificultatea receptării operei acestui scriitor, dificultate ce constă în a surprinde noutatea tematică și stilistică, calitatea limbajului poetic, dincolo de care se află un subiect liric neliniștit, contradictoriu, ce resimte dureros absurdul și deruta existenței. Prin selectarea și aplicarea unor metode de predare active, textul poetic va deveni mult mai accesibil elevilor, mai atractiv și chiar mai ușor descifrabil. Cu certitudine, este important modul în care profesorul de limba și literatura română reușește să suscite și să mențină interesul elevilor pentru receptarea poeziei bacoviene în spațiul literar simbolist și interbelic. Prin utilizarea unor strategii didactice moderne, profesorul de limba și literatura română trebuie să sporească interesul elevilor pentru lectură, să dezvolte capacitatea acestora de a comunica liber, de a-și exprima un punct de vedere, argumentându-l. Deci, metodele activ-participative stimulează creativitatea și gândirea critică a elevilor.

Pedagogia ca știință progresează pe de o parte printr-o experiență educativă la nivel practic și pe de altă parte prin organizarea unor cercetări cu

rol experimental. Fenomenul educațional este cercetat prin cât mai multe experimente riguroase și obiective din punct de vedere științific pentru a oferi soluții optime situațiilor de tot felul cu care se confruntă școala și educația în zilele noastre. Este clar că experiența devine, pe lângă o sursă a teoriei pedagogice, un mod de a confirma noțiunile teoretice la care s-a ajuns cu ajutorul altor modalități, printre care se poate vorbi și de cea experimentală. Generalizarea experienței și experimentarea sunt două modalități folosite în cercetare, se întrepătrund și propun un sistem propriu de metode, procedee și tehnici de cercetare, punând accent pe forma experimentală, prin creșterea rolului experienței.

Cercetarea pedagogică este o strategie folosită pentru a surprinde relațiile dintre elementele acțiunii educaționale, elaborând soluții optime pentru problemele evidențiate de procesul educațional în concordanță cu cerințele sociale și cu logica internă a desfășurării lui. Este un tip de cercetare științifică, din cadrul activității educative, care vizează definirea și argumentarea legilor, principiilor care propun o acțiune de proiectare și de realizare a educației ca sistem și ca proces. Cercetarea poate fi: fundamentală și aplicată, normativă și operațională, filosofică și acțională, prospectivă și retrospectivă. Este necesar ca finalitățile educației să fie cercetate pentru a determina orientările ei valorice, care se pot realiza în medii istorice și sociale. Toate eforturile sunt concentrate pe interpretarea descriptivă a factorilor și protagoniștilor din sistemul de educație. Este important să se cunoască legile învățământului, mecanismul procesului de instruire și procedurile de realizare ale acestuia.

Altfel spus, cercetarea pedagogică se orientează din ce în ce mai mult asupra educației universitare, educației permanente și a educației adulților, prin care se probează teoriile educației, care pot fi abordate din multiple perspective: intra, inter și transdisciplinar. Se urmărește astfel (auto)perfecționarea atât a subiectului, cât și a obiectului educației. Această activitate propune o modalitate de conducere a sistemului și a procesului de învățământ pentru a direcționa acțiunea educațională și actul educativ. Se vizează de asemenea analiza procesului istoric al evoluției din domeniul gândirii cu privire la educație și la instituțiile școlare, care evidențiază anumite fenomene inedite. Acest tip de cercetare vizează realizarea unor legături noi, existente în cadrul acțiunii didactice, oferind răspunsuri în vederea soluționării problemelor din sistemul și procesul de învățământ.

Ca activitate de observare și investigare, cercetarea pedagogică

presupune cunoașterea și inovarea sistemului educațional, deși nu toate fenomenele din domeniul educației pot fi supuse experimentului, cu atât mai puțin cercetării de tip pedagogic. În sfera educației, este importantă practica, fiind un izvor de cunoaștere pentru cel care întreprinde cercetarea, un mijloc de a experimenta, de a verifica ipotezele pe care și le-a propus, de a conferi o anumită generalizare experienței cu rezultate pozitive. Sistemul de învățământ se inovează cu fiecare nou experiment devenit regulă în practica educativă, cercetarea pedagogică aducând schimbări de structură, introducând metodologii noi prin care se urmărește eficientizarea procesului de învățământ și de educație.

Fie fundamentală sau aplicativă, fie observațională sau experimentală, fie spontană sau științifică, acest tip de cercetare îndeplinește mai multe *funcții*: explicativă, praxiologică, sistematizatoare, referențial-informațională, de evaluare și control științific al procesului de educație și formare a personalității, raportându-se la exigențele sociale, de perfecționare și inovare a învățământului, a educației și predictivă. Funcția explicativă se axează pe explicarea unor fundamente ale cercetării pedagogice, pe noutatea din punct de vedere științific, pe realizarea unor tipare teoretice pentru a fi cunoscute fenomenele educaționale. Funcția praxiologică se referă la aplicabilitatea cercetării pedagogice, prin care se vizează creșterea eficienței la nivel educațional și inovarea practicii din procesul de instruire.

În altă ordine de idei, cercetarea pedagogică deține și o funcție sistematizatoare, oferind un model de sinteză vizavi de organizarea și prelucrarea datelor obținute în urma experimentelor. Funcția referențial-informațională strânge datele oferite de cercetarea pedagogică și le explică prin raportare la un sistem teoretic general. Funcția de perfecționare și inovare a învățământului și educației răspunde standardelor impuse de știință, tehnică și cultură iar funcția predictivă anticipează formarea unor modele din sistemul educațional. Cercetarea pedagogică introduce factori prin care se urmăresc atât inovarea procesului educațional, cât și formarea personalității umane, fiind o formă de modernitate. Reforma în domeniul educațional presupune schimbări la nivelul structurii, apariția unor manuale ce pun accentul pe metode activizante, a unor discipline moderne, a unor planuri de învățământ în care predomină noutatea, regândirea raportului profesor-elev.

Fiind o metodă de sinteză a elementelor componente ale cercetării, *proiectul de cercetare* are o structură specifică: propunerea unei teme de cercetat, ce prezintă importanță și actualitate; alegerea problemei ce urmează

a fi studiată trebuie să aibă o motivație pertinentă (scop și mod de evaluare); se discută despre istoricul problemei propuse spre cercetare ajungându-se la stadiul actual; se stabilesc ipoteza generală, ipoteze parțiale și obiectivele cercetării, apoi se discută metodologia cercetării (durata cercetării, locul, echipa de cercetare, etape, variabile dependente și independente, eșantion, metode, tehnici și mijloace de învățământ, instrumente de cercetare precum testele și proiectele didactice); ipoteza de cercetare trebuie verificată în final și prin alte modalități; cercetarea se valorifică, de regulă, prin elaborarea unei lucrări științifice.

În cadrul științelor educației, *cercetarea pedagogică* cunoaște mai multe etape: enunțarea problemei ce va fi discutată printr-o exprimare clară, prin delimitarea domeniului teoretic și a celui practic, printr-o investigație de tip fundamental-aplicativă, printr-o strategie tactic-operatională; proiectarea cercetării propriu-zise se realizează printr-o analiză atât observațională, cât și experimentală, atât spontană, cât și sistematică, atât longitudinală, cât și transversală; se stabilesc obiectivele și ipoteza; se definesc conceptele pedagogice care vor fi operaționalizate prin intermediul unor indicatori teoretici; cercetarea presupune alegerea unei metodologii (metode, tehnici, mijloace de investigație), stabilirea eșantionului și a instrumentelor operaționale, evaluarea rezultatelor și redactarea primelor concluzii. Cercetarea urmărește o anumită finalitate: rezultatele sunt prelucrate statistic, sunt analizate din punct de vedere al conținutului, sunt interpretate la nivel pedagogic și valorificate managerial.

Dintre metodele utilizate în cercetarea pedagogică, se pot enumera: observarea (spontană/sistematică), experimentul (natural sau de laborator, individual sau colectiv, de constatare/verificare/creație, pedagogic sau didactic), ancheta (cu variantele sale: chestionarul, convorbirea individuală sau colectivă, interviul), analiza produselor activității ca produs și proces, studiul documentelor și biografia, respectiv autobiografia. Cercetarea pedagogică rămâne o activitate cu valențe creatoare și include două tipuri de proiecte: inovatoare la nivelul sistemului și la nivelul procesului de învățământ. Primul tip de proiect poate evidenția modele ale finalităților macrostructurale, modele strategice de planificare curriculară a conținutului instruirii, modele de evaluare globală, modele de planificare a cercetării didactice. Al doilea tip de proiect poate viza modele ale finalităților microstructurale, modele de proiectare curriculară, comunicări pe teme științifice, programe didactice alternative și chiar nonformale.

În cercetarea pedagogică, metoda are un caracter gnoseologic și include un sistem de strategii prin care se urmărește obținerea unor rezultate noi în vederea optimizării acțiunii educaționale. Fiind subordonată cunoașterii, metoda se aplică realității obiective pe care cercetătorul vrea să o descopere cu ajutorul unor acțiuni ce conduc la rezultate prin care se urmărește transformarea acelei realități. Metoda înseamnă un ansamblu de recomandări, generale sau particulare, cu scopul direcționării demersului științific, aplicându-se diferit de la un domeniu la altul. Procedeele sunt subordonate metodelor, vizează cunoașterea unor elemente adiacente, care aduc lămuriri cu privire la domeniul de fapte din spațiul metodei.

Tehnicile de cercetare sunt instrumente folosite pentru a înregistra și a prelucra datele obținute în cercetarea pedagogică, în vederea cunoașterii detaliilor și a relațiilor care nu pot fi evidențiate prin alte mijloace. Acțiunea educațională este complexă, folosește metode, procedee și tehnici de investigare, fiind o modalitate prin care se exprimă spiritul creator al ființei umane. Metodologia cercetării trebuie să adopte instrumente și operații generale în analiza fenomenului educațional: „Toți cei care s-au ocupat teoretic sau practic de educație s-au raliat, în mod explicit sau implicit, unui sistem filosofic și marile conflicte pedagogice, acum ca și altă dată, s-au desfășurat întotdeauna pe teren filosofic”².

Cercetarea pedagogică cunoaște mai multe etape. *Organizarea cercetării* presupune formularea temei sau a problemei de cercetat, documentarea și elaborarea instrumentelor de cercetare, elaborarea proiectului de cercetare, formularea ipotezei generale și parțiale, precizarea obiectivelor pe baza ipotezelor și a metodologiei cercetării. *Problema* propusă spre a fi cercetată include o bună cunoaștere a fenomenului educațional, trebuie să fie originală, de actualitate sau de perspectivă, să vizeze îmbunătățirea și progresul teoretic sau practic, să fie clar delimitată și importantă din punct de vedere practic, respectiv teoretic, să facă parte dintr-un domeniu mai întins, să poată fi verificată prin situații educaționale, să ofere soluții. *Instrumentele de cercetare* se referă la precizarea unei bibliografii și a surselor de documentare, folosirea unor metode specifice documentării precum lectura științifică, fișele-conspect, fișele de idei și de citate, elaborarea unor texte, proiecte didactice experimentale, grafice, diagrame. În elaborarea proiectului de cercetare se formulează ipoteza generală și parțială,

² Emile Planchard, *Cercetarea în pedagogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p. 37.

obiectivele ce rezultă din ipotezele clar precizate, care să anticipeze soluția, să direcționeze și să verifice procesul de cercetare. Metodologia cercetării stabilește etapele cercetării (una preexperimentală/de constatare, apoi experimentală și finală), metodele, tehnicile și mijloacele de cercetare, eșantionul de elevi, echipa de cercetare, variabilele independente și dependente, dar și modalitățile de experimentare și de culegere a datelor.

Cercetarea se desfășoară etapizat și înseamnă aplicarea unui proiect. Etapele sunt: cea preexperimentală, când se aplică testele inițiale pentru a constata nivelul de la care începe cercetarea, apoi cea experimentală, când se aplică instrumentele de cercetare și etapa finală când se aplică teste finale. Astfel, cercetarea se finalizează prin analiza, interpretarea și sintetizarea datelor experimentale, compararea rezultatelor obținute prin experimentare, cu clasa de control și a rezultatelor obținute prin rotația grupelor, verificarea ipotezei generale și a ipotezelor parțiale, confruntarea rezultatelor cercetării cu obiectivele acesteia, rezultate din ipoteza generală, elaborându-se astfel o lucrare științifică pentru a se implementa cercetarea și pentru a se evalua rezultatele.

Metodele și tehnicile utilizate adesea în cercetarea pedagogică sunt multiple și formează un tot unitar, deoarece amplifică credibilitatea unei astfel de cercetări: lectura științifică, rezumatul, conspectul, metoda observației și a studiului de caz, analiza produselor activității școlare, experimentul pedagogic, eșantionarea, metoda testelor, interviul și chestionarele scrise, metoda analizei psihopedagogice a datelor experimentale, a scârilor de opinii și atitudini. Lectura de tip științific apare pe fișe de idei, de citate, de sinteză, cu judecăți de valoare, pe care sunt menționate autorul, titlul lucrării, locul apariției, anul, editura și pagina. Rezumatul este o prezentare succintă a ideilor de bază, fiind simplu, de adnotare sau cu scop informativ. În schimb, conspectul e utilizat în documentarea și informarea științifică, cuprinzând aspecte complexe. Observația este o metodă care investighează și culege date experimentale, fiind spontană, științifică, de explorare și de experimentare. În cadrul acestei metode, se formulează un scop clar, un plan de observare, toate datele fiind înregistrate, clasificate, comparate, raportate și interpretate. Studiul de caz prezintă un caz, pe care îl analizează, apoi propune și totodată pune în aplicare soluția cea mai bună. Produsele activității școlare precum planificările, proiectele didactice, cataloagele, lucrările elevilor de la disciplinele opționale sunt analizate pertinent.

Experimentul pedagogic măsoară efectul pe care l-a avut factorul experimental introdus de cercetarea pedagogică și implică numeroase tehnici: a grupului, pe care se experimentează, a grupelor paralele (experimentală și de control), cu aproximativ același nivel de cunoștințe. Factorii se rotesc și grupa de control devine grupă experimentală iar aceasta din urmă grupă de control. Prin eșantionare, se alege un număr de subiecți din populația școlară, ce vor fi supuși experimentării, cu precizarea că eșantionul experimental trebuie testat înainte de experimentare. Testul propune un tabel de notare, adică o scară cu repere numerice presupune o tematică sau un grup de cerințe, trebuie aplicat eșantionului (grupului de referință) pentru a determina etalonul. Testele pot fi pedagogice (de cunoștințe, deprinderi, abilități), psihologice și sociometrice, având mai multe cerințe: validitatea, etalonarea, standardizarea, permițând notarea dihotomică.

Culegerea și interpretarea datelor din cadrul cercetării pedagogice se realizează prin câteva tehnici precum interviul și chestionarele scrise, convorbirea individuală sau în grup, ancheta psihopedagogică și studiul documentelor școlare. Analiza psihopedagogică clasifică și ordonează datele experimentale, folosind calculul statistic, curbele statistice de mărime, de distribuție și de corelație. Metoda scărilor de opinii și atitudini se aplică în cazul rezultatelor la învățătură, pe o scară cu mai multe intervale. Deși rezultatele sunt îmbucurătoare, experimentul efectuându-se la clase normale, cu elevi care nu au fost selecționați dinainte, prin condiții extraordinare, pentru a nu determina rezultate favorabile. Rezultatele demonstrează eficacitatea metodelor activizante și a analizei textului poetic pe baza unui sistem problematizant de receptare dirijată. Cercetarea pedagogică a confirmat în mod practic ipoteza de la care s-a plecat, atingând obiectivul major al acesteia: demonstrarea eficienței sporite a modalităților didactice moderne de studiere a textului poetic în liceu, față de strategiile tradiționale. Prin intermediul cercetării pedagogice, se vizează asigurarea reglării și autoreglării sistemului și procesului de învățământ, deoarece acest tip de cercetare propune inovații la nivel informațional și decizional, urmărind aplicabilitatea unor cunoștințe științifice. Cercetarea pedagogică încearcă să propună soluții pentru problemele apărute în domeniul educațional și de aceea antrenează toate științele educației/pedagogice (filosofia educației, istoria educației, sociologia educației, etnologia educației, demografia școlară, economia educației, planificarea educației, administrarea educației, pedagogia comparată, fiziologia educației, psihologia educației,

psihosociologia educației, psihosociologia grupurilor mici, științele comunicării, didactica și teoria programelor, științele metodelor și tehnicilor de educație).

Amploarea și profunzimea fără precedent pe care le experimentează societatea contemporană direcționează omul în modul lui de a fi și de a acționa, în structura ei spirituală. Am putea afirma că în timpurile trecute omul nu a fost pus să joace un rol activ așa cum se întâmplă astăzi, în toate domeniile vieții sociale și astăzi i se cer ființei umane să dovedească o certă capacitate de gândire imaginativă și de a construi, de a descoperi și de a prevedea. Așada, practica școlară trebuie să se reorienteze, să vadă în formarea și dezvoltarea capacităților intelectuale, la nivel acțional și al proceselor mintale ale elevului obiective fundamentale înaintea transmiterii și achiziționării cunoștințelor. Astfel, se redirecționează didactica modernă și apare o metodologie centrată pe elev.

Dobândirea unor noțiuni esențiale devine un scop prioritar, de maximă necesitate, dar elevul trebuie să dețină capacități intelectuale și acționale care să-l determine să fie adaptabil noilor probleme sau situații și să-i mărească neîncetat orizontul de cunoaștere. Se urmărește mai întâi dezvoltarea unor capacități (de a pune probleme, de a construi ipoteze, de a cerceta și a descoperi fenomene, de a investiga independent, de a inventa și testa, de a observa și explica), considerate lucruri mult mai utile decât acelea de a asimila cunoștințe predate de-a gata. Capacitățile, procesele și operațiile mintale implicate în diferite activități capătă o valoare mult mai mare decât cunoștințele și datorită noilor tehnologii propuse cu ajutorul computerului, cunoștințele sunt mereu la dispoziția doritorilor, dar capacitățile intelectuale se dobândesc mult mai greu.

O metodologie centrată pe elev presupune aplicarea metodelor activ-participative, ce privesc învățarea ca o acțiune specifică individului, un act personal care antrenează în totalitate elevul. Metodele activ-participative oferă profesorului crearea unor situații în care elevii trebuie să folosească o multitudine de procese și operații mintale, precum observare, și identificare, comparație și opunere, clasificare și categorizare, organizare și calculare, analiză și sinteză, emiterie de ipoteze și verificare, explicare a cauzelor, sesizare a esențialului, corectare și stabilire de relații funcționale, abstractizare și generalizare, evaluare și interpretare, judecată critică și anticipare, formare a propriei opinii și transfer.

Metodologia de tip tradițional propune un elev care mai mult audiază,

rămânând un spectator la ora de curs iar metodele activ–participative fac din acesta un actor, un participant activ în procesul educativ, gata mereu să asimileze cunoștințele printr-o activitate proprie. Dar aceste metode sunt mai dificil de pus în practică, reprezintă o muncă diferențiată și necesită mai multă atenție din partea profesorului. Ele contribuie la dezvoltarea potențialului intelectual al elevului, amplificând procesele mintale ale acestuia, deloc neglijabil fiind caracterul lor diferențiat și formativ.

Bibliografie:

- [1] Bărboi, Constanța (coordonator), *Metodica predării limbii și literaturii române în liceu*, București, E.D.P., 1983
- [2] Cerghit, I., *Metode de învățământ*, Iași, Editura Polirom, 2006
- [3] Chiprian, Cristina, Ciupercă, Livia, *Alternative didactice. Limba și literatura română*, Iași, Editura „Spiru Haret”, 2002
- [4] Cojocariu, Venera Mihaela, *Educație pentru schimbare și creativitate*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2003
- [5] Planchard, Emile, *Cercetarea în pedagogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972